

Slovenski etnografski muzej

Kulture neuvrščenih

K U L T U R A N E P A L A

Muzej Goričane - december 1981 - maj 1982

Avtor razstave in besedila:

dr. Pavla Štrukelj, vodja muzeja Goričane

Odgovorni urednik, dr. Boris Kuhar

Likovna in tehnična oprema kataloga in razstave:

Marjan Loboda, dipl. ing. arh.

Izdal in tiskal: Slovenski etnografski muzej,

Ljubljana, Prešernova c. 20

Naklada 1000 izvodov

OB RAZSTAVI

Nad 20 držav smo že predstavili v naši seriji razstav "Kulture neuvrščenih, tokrat je na vrsti predstavitev nove prijateljske, neuvrščene dežele, Nepala. Kljub veliki oddaljenosti, nam postaja Nepal, ki leži pod visokimi himalajskimi vršaci, vedno bližja. In to, ne samo po svoji privrženosti gibanju neuvrščenosti, ki mu ta država pripada že od beograjske konference neuvrščenih, po dobrem sodelovanju z Jugoslavijo, temveč tudi po uspehih naših himalajskih odprav. Jugoslovanski alpinisti so osvojili najvišji vrh sveta Mount Everest in še druge častitljive očake

Himalaje. Mnogi naši popotniki in turisti so obiskali to deželo. Zvabile so jih enkratne naravne in kulturne lepote, zapletena civilizacija na sami strehi sveta.

Nepal je dežela dveh velikih ver: hinduizma in budizma, številnih ljudstev, sistema kast in plemen, številnih samostanov, to je zadnje hindujsko kraljestvo, kjer hindujci in budisti še naprej častijo svoje bogove v starih templjih. Stari in novi sodobni čas si tu podajata roko.

Z razstavo v Muzeju Goričane, ki jo posvečamo v čast 20. obletnice beograjske konference neuvrščenih, želimo našim občanom še bolj približati ta skrivnostni svet pod Himalajo, njegove prebivalce in predvsem njihovo staro kulturo.

Vsem, ki so nam pri tem pomagali in omogočili to razstavo, naša iskrena hvala. Ta velja predvsem še članom jugoslovanskih himalajskih odprav, ki so muzeju podarili dragocene predmete, ki so jih zbrali v Nepalu, kot tudi vsem tistim članom odprav, ki so posodili predmete za razstavo. Med temi moramo posebej omeniti: dr. Jurija in Aleša Kunaverja, Zorana Jerina in dipl. ing. Aswina Shresta iz Nepala.

॥ वा । वसवावसावा । परपर ।

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ सुदय ॥

॥ ॐ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

॥ अथ ॥

५॥ ॐ

५३.

ॐ नमः शिवाय

ལྷ་མོ་འཕྲུལ་

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

विषद्वैतगोप

མཐོང་ལྟུང་གི་ལྟུང་།

यरा ५०

श्री !

“ਫੁਰੇਕਾਕਾ”

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

५२५५

वैष्णव

ਐਕਸ਼ਨ

བུ་མོ་

बहुत

ଦନ୍ତପତ୍ରମ୍ବରଃ

Zahvalo smo dolžni tudi Kulturni skupnosti Slovenije in Ljubljanski kulturni skupnosti, ki sta razstavo uvrstili v svoj program in sta jo finančno podprli.

Dr. Boris Kuhar

Ravnatelj Slovenskega etnografskega muzeja

KULTURA NEPALA

Na pričujoči razstavi želi muzej predstaviti naši javnosti zanimivo deželo Nepal, način življenja njenih prebivalcev in njihovo bogato kulturno dejavnost, ki so jo ohranili skozi stoletja do danes. Muzej hrani že vrsto značilnih izdelkov iz te dežele, ki jih danes obravnavamo kot zgodovinsko gradivo. V tem izboru starejših muzejskih predmetov so kovinski izdelki z inkrustacijo dragih in poldragih kamnov. To so posodice različne velikosti, šatulje za nakit, pipa za opij in drugi uporabni predmeti.

Leseni rezljani izdelki kažejo drugo značilno umetnost Nepala. Najbolj jo lahko občudujemo v svetiščih, samosta-

nih in kraljevih palačah. Na muzejskih predmetih vidimo umetnost plitkega in globokega reza in pobarvanih delov. Ženski nakit kaže zelo raznovrstni material, razstavljenih pa je tudi nekaj primerkov oblačil. Uporabni gospodinjski predmeti so pleteni iz rastlinskega materiala ali pa so kovaški izdelki.

Od kulturnih predmetov je vredno omeniti obredno posodo iz človeške lobajne ljudstva Sikim, molilne mlinčke in zastave, hindujska in budistična božanstva, namenjena za oltarčke v zasebnih hišah, glasbila in drugo.

Novejša muzejska pridobitev so primerki slikarstva. To so verski prapori, imenovani tanke. Slikarska umetnost na teh zvitkih je dosegla prav v Nepal in Tibetu visok razvoj in izredno kakovost. Posebno znani so bili nepalski umetniki, ki so jih pogosto klicali v lamaistične samostane v Tibet, da so slikali viseča platna in freske na stene.

Najnovejša pridobitev v muzeju so predmeti, ki so jih prinesli slovenski člani himalajskih odprav v letih 1973 in 1974; nekaj prinešenih predmetov so podarili našemu muzeju. To gradivo kaže izdelke današnje nepalske kulture, posebno iz območja, koder so naseljene šerpe. Poleg teh predmetov so člani himalajskih odprav prispevali za razstavo tudi stvaritve, ki jih hranijo

sami doma. Ti kulturno umetniški izdelki obsegajo slike tanke, oblačila, nakit, amulete, uporabne gospodinjske predmete, plesne maske, glasbila, predmete za čaščenje božanstev, nepalski denar, lesene rezbarije in drugo. Primerke slikarskih del iz tibetskega območja so posodili za razstavo še nekateri drugi posamezniki.

Menimo, da bo starejše in novejše gradivo o nepalski kulturi, zbrano na razstavi, pripomoglo k boljšemu spoznavanju življenja v tej deželi. Naslednji prispevek v katalogu pa obsega pregled nepalske zgodovine, kulture in umetnosti, ki naj dopolni in poudari pomen umetniških dosežkov nepalskih etničnih skupin na naši razstavi.

Nepal leži skoraj na meji med južno in osrednjo Azijo. Meji na Indijo, Sikim in Tibet. Ta himalajska država meri okrog 142.000 km²; njen najvišji vrh pa je Mt. Everest (Sagarmatha), visok 8848 m. Po novejših ocenitvah ima dežela 14 milijonov prebivalcev. Njena državna ureditev je ustavna monarhija in je tudi edina hindujska kraljevina na svetu. Glavno mesto je Katmandu. Uradni jezik je nepali ali gorkhali, ki ima izvor v sanskrtu. Nepalski prebivalci govorijo še druge jezike, posebno številna so narečja v deželi.

Osnovna načela o zunanji politiki Nepala so se začela oblikovati v 18. stoletju, ko je bila ustanovljena država Gurkhov v srednji Himalaji. Resnični razvoj dežele pa zasledimo šele po drugi svetovni vojni. Leta 1955 je bil Nepal sprejet v Združene narode. Leta 1961 se je ta država udeležila konference neuvrščenih dežel v Beogradu in tako od tega leta dalje pripada skupini neuvrščenih držav. Prijateljski odnosi z Jugoslavijo so se močneje začeli razvijati po obisku predsednika Tita v Nepal, leta 1974.

PREGLED ZGODOVINSKIH DOGODKOV

Začetek zgodovine Nepala odseva v številnih mitoloških legendah, resničnih virov iz najzgodnejših obdobj te dežele pa je ohranjenih le malo.

O prvih nepalskih prebivalcih raziskovalci le ugibajo in še ne morejo postaviti določnejših trditev. Iz obdobj pred našim štetjem sta se ohranila le dva pomembna in resnična vira. To sta: rojstvo in življenje Gautama Bude (563-480) in obisk cesarja Ašoka leta 250 pred n. št. v rojstnem kraju Bude v Lumbini.

Okrog leta 400 n.št. se začne zgodovina prebivalcev

doline Katmandu. Ta obsega štiri poglavitna obdobja, iz katerih so znane naslednje vladavine:

dinastija Ličavi (okrog 400-780), dinastija Thakuri in začetek dinastije Mala (okrog 750-1480) ter dinastija Gurkha od leta 1769 dalje.

Že v času, ko je vladala dinastija Ličavi, doseže umetnost, ki so jo razširili hindujci v Nepal, visok razvoj. V sožitju hinduizma in budizma se razvijajo razne zvrsti umetnosti in znanosti. Kralji pospešujejo gradnjo svetišč in palač. Tako so prav iz prvih časov nepalskih kraljestev najstarejša in najlepša svetišča in druge stavbe.

Ko zavladajo v Nepal prvi kralji dinastije Mala, se v severni Indiji začne razširjati nova vera islam, ki je pa hindujci nočejo sprejeti. V sosednji Nepal zbežijo pripadniki dveh najvišjih hindujskih kast; ti so brahmani in čatriji (kšatriji). Oboji se nase-
lijo v goratem predelu zahodnega Nepala. V tem času je ustanovljenih tudi več manjših državic, ki med seboj tekmujejo za večjo oblast. Iz Indije pa vdirajo sultanovi vojaki in ropajo nepalsko deželo ter uničujejo hindujska svetišča. Šele dvestopetdeset let kasneje, ko se končajo tudi medsebojna tekmovanja mestnih državic, doživi Nepal nov politični in kulturni razcvet. Novi vladar postane Prithivi Narajan Shah,

ki skrbi posebno za razvoj umetnosti v dolini Katmandu.

Leta 1769 postane vladar Nepala Gurkha, ki razširi svojo oblast na vse ozemlje današnjega Nepala. Katmandu je glavno mesto. Že na začetku 19. stoletja se zvrsti spet več političnih dogodkov. Vplivni postajajo angleški kolonialisti v južnem delu Nepala. V deželi pa prevzame oblast Bahadur Rana iz rodu Rana-Jang, ki je pomemben po tem, da je napisal zgodovino Nepala.

Moderna doba Nepala se začne s kraljem Tribhuvanom Bir Shahom (1911-1955). Leta 1951 je postal neodvisen vladar, ko je premagal predstavnika dinastije Rana. Od leta 1955-1972 je vladal kralj Mahendra Bir Bikran Shah. Ta je povzdignil moč dinastije Shah. V tej novi administraciji je dobil nepalski kongres pomembnejši položaj. Mahendra je vpeljal parlamentarni način vladanja, vendar po angleškem sistemu. Leta 1959 so prebivalci Nepala izvolili svoj prvi parlament. Kasneje pa kralj Mahendra ni bil zadovoljen z vlogo ustavnega monarha, zato je decembra leta 1960 razpustil vlado in skupščino ter sam prevzel vso oblast. Leta 1962 je Nepal dobil novo ustavo, s katero je vpeljan nov politični sistem na podlagi pančajata, predstavniških teles na vseh ravneh uprave s

kraljem na čelu. Po smrti Mahendre je bil okronan leta 1975 princ Birendra.

PREBIVALSTVO

Nepalsko prebivalstvo delimo po jeziku na tibetansko-burmansko in indoarijsko skupino. Etnične skupnosti pa so naslednje:

Indo-nepalska skupina. To so Nepalci, nastali iz dveh hindu kast, ki sta pribežali iz Indije. Kasta brahmanov predstavlja duhovnike, učitelje, kasta čatrijev (kšatrijev) pa vodilno vojaško osebje v nepalski vojski. Iz zahodnega Nepala so se razselili po vsej deželi in tako postali gospodarji vsega ozemlja. Današnja vladajoča kraljevska hiša izvira iz priseljenih thakurijev, ki imajo visok položaj v vojaški kasti. Mnogo kasneje kot so prišli pripadniki omenjenih kast v Nepal, se je izselilo iz Indije večje število ljudi in naselilo ravninske kraje v Teraji. Vasi teh Indijcev kažejo enaka bivališča kot jih imajo prebivalci v severni Indiji. Danes je v Nepalju že okrog dva milijona in pol indijskih priseljencev.

Tibetansko - nepalske skupine. Prvotno nepalsko prebivalstvo je osredotočeno na območje, ki se razprostira v go-

१६३ अङ्गज

१६४ अजित

१६५ वनवासिन

१६६ कालिक

१६७ वज्रीपुत्र

१६८ भद्र

ratem predelu Pokhare. Pomembne so skupine:

Nevari - prebivajo v dolini Katmandu že več kot dvatisoč let; najverjetneje so prvi prebivalci teh krajev, saj še danes predstavljajo petdeset odstotkov vsega prebivalstva. Nastanek visokih kulturnih in umetniških dosežkov v dolini Katmanduja je delo teh ljudi. Veliki mojstri so bili pri graditvi in oblikovanju mest, svetišč, pagod in tudi v drugih umetniških delih. Nevari imajo tudi svoj jezik in pisavo; značilno zanje je, da so miroljubni. Iz budizma in hinduizma so izoblikovali določeno versko sožitje. Gospodarstvo teh ljudi je ostalo zelo preprosto, toda kljub temu pridelajo dovolj hrane. Znani so tudi kot zelo sposobni trgovci. Praznične svečanosti teh ljudi so slikovite in razkošne.

Tamangi so kmetje, naseljeni približno 2500 m visoko na južni strani Ganeš-Himalaje in na ozemlju, ki obkroža dolino Katmandu. Gojijo žito; moški si služijo kruh tudi kot najemni vojaki. Pripadajo tibetanskemu budizmu.

Gurungi so staronepalska skupina, naseljeni so na jugu Anapurne-Himalaje. Po hribovitem predelu so postavljene njihove vasi. Polja obdelujejo na terasastih pobočjih, na katerih pridelajo vse vrste žita. Ukvarjajo se tudi z ov-

čerejo. Po veri so hinduji; med njihovimi šegami so značilni stari plesi.

Magari so naseljeni jugozahodno od Dhaulagirija, nekaj jih je v vzhodnem Nepal, nekateri pa so se naselili po vsej deželi. Magari so gorski kmetje in obrtniki. V preteklosti je mnogo mladih moških služilo v angleški in v indijski vojski. Hinduizem ima velik vpliv na te prebivalce.

Raji predstavljajo skupino, naseljeno zahodno od reke Arun v hribovitih predelih. Na terasastih poljih gojijo žito. Znani so kot veseli ljudje, moški pa kot najemniški vojak.

Limbuji živijo vzhodno od Tamurja. Raji in Limbuji imajo isti izvor in so označeni s skupnim imenom Kiranti.

Tharuji pa predstavljajo edino staronepalsko skupino, ki se preživlja z lovom, ribolovom in poljedelstvom. Vasi teh prebivalcev se razprostirajo po obronkih prednje Himalaje.

Tibetanske skupine so naselile severno mejno ozemlje Nepala.

Šerpe - beseda pomeni ljudi z vzhoda. Skupino Šerp so osnovale štiri družine, ki so se izselile iz vzhodno tibetanske pokrajine Kham, in se naselile sredi 16. stoletja na ozemlju Khumbu in Pharak. Danes živijo Šerpe večinoma na ozemlju Himalajskega pogorja, kjer so vasi tudi 3300-4200 m visoko. Posamezni pripadniki te skupine prebivajo tudi po drugih krajih Nepala. Šerpe so kmetje, živinorejci in trgovci. Razvišto imajo trgovino s Tibetom. Že več desetletij so Šerpe spremljevalci gorskih odprav na Himalajo. Pripadajo tibetanskemu budizmu, ki je pomešan z elementi vere bon. Vaško svetišče gomba je kraj, kjer se zbirajo. Šerpa-lama je lamaistični duhovnik.

Thakali so naseljeni ob reki Kali-Gandaki v zahodnem Nepal. So tibetanskega izvora in pripadajo tibetanskemu budizmu. Gojijo govedo in konje ter trgujejo. Hiše so

atrijskega tipa zaradi hudih zim. Tako delajo vasi te skupine videz ogromnega karavanskega tabora.

Botiji živijo na obrobju visoke Himalaje ob tibetanski meji.

Tibetanci predstavljajo majhno skupino. Izdelujejo vozlane preproge in druge umetniške izdelke v Katmanduju in v Pakhari.

Gorkhi (Gurkhi) sestavljajo skupino, v kateri so pripadniki iz različnih plemen. V preteklosti so bili Gorkhi vojaki kralja Prithvi Narajana. Leta 1769 so osvojili dolino Katmandu. Kralj je te moške pošiljal tudi v angleško vojsko. Nekateri služijo še danes vojsko v Indiji in v Maleziji.

GOSPODARSTVO

Himalajsko državo Nepal uvrščamo med najmanj razvite v skupini dežel v razvoju. Približno devetdeset odstotkov prebivalstva se ukvarja s poljedelstvom. Najpomembnejše žito je riž. Koruza je osnovna hrana domačinov na srednje goratem območju. Pšenica je razmeroma mlada žitna kultura v Nepal. Sejejo tudi proso po vsej deželi, ječmen pa v

hribovitih predelih. Krompir je pomembna osnovna hrana prebivalcev, ki prebivajo visoko v gorah. Pridelajo nekaj oljnih semen in sladkornega trsa. Od industrijskih kultur je potrebno omeniti juto in tobak. V današnjem času se je precej razvilo pridelovanje čaja, sadja in zelenjave.

Nepalski kmetje uporabljajo še precej preproste priprave in orodje na poljih. Poznajo dve vrsti lesenega pluga. V nižinah ima ta plug ostrejšo konico lemeža in je težji, v hribih je plug lažji in konica lemeža krajša.

Nekatere obdelovalne površine so v precejšnji meri odvisne od vremenskih razmer, ker jih je potrebno namakati. Poseben problem so odnosi v nepalskih vaseh, ki so povezani z najemanjem zemlje. Te razmere so se nekoliko izboljšale, ko so začeli leta 1951 izvajati agrarno reformo.

V himalajskem pogorju je značilna domača žival jak, od katerega dobijo volno, meso in nekaj mleka. Prebivalci, naseljeni nekoliko nižje, gojijo govedo in bivola. Koze in ovce imajo predvsem zaradi mesa in volne; kokoši so pri vsaki domačiji.

Za nepalsko gozdno gospodarstvo je danes najpomembnejše, da gozdove varujejo in gojijo iz ekonomskega in ekološkega vidika. V višjih predelih rastejo iglavci, v nižih

nah trdi les. Tako imajo več vrst iglavcev, hrast, topol, laški oreh, jelšo, magnolijo, pinijo, macesen, cedro, brezo, rododendron idr.

Rododendron je narodna cvetlica Nepala in simbol države, ki krasi tudi njen grb. Domačini krasijo s tem cvetjem darove božanstvom. Kraljica rož pa je orhideja.

Začetek industrije zasledimo šele po drugi svetovni vojni v Nepal. Prevladujejo majhni mlini za predelavo žit. Za razvoj industrije so potrebne surovine, te pa večina uvažajo iz Indije. Enako so pomembni energetski viri in prometne poti.

Rudno bogastvo dežele je še popolnoma neraziskano. Količinski so bile nekatere rudnine odkrite, se je zgodilo to le po naključju. Tako vemo, da imajo v Nepal v zemlji premog, hematit, magnezit, pirit, baker, kobalt, nikelj, apnenec za cement, marmor, zlato, kameno sol, lojevec, drage in poldrage kamne, zemeljski plin in nafto.

Do leta 1951 Nepal ni imel sodobnih cest, razen v mestih. Tudi danes še ni razvito cestno omrežje, zato je promet, posebno v notranjosti dežele, razvit s pomočjo desettisočev nosačev. Ti prehodijo dnevno od deset do

petnajst kilometrov, nosijo pa do 40 kg tovora, pogosto pa celo več, in to čez strma pogorja.

Dan za dnem nosijo nepalski nosači tovore čez Himalajo v košari, imenovani doko, in to s pomočjo čelnega jermena. Splošno je znan pregovor v tej deželi: "Kdor nosi tovor, ve, kje ga tišči." Pred letom 1951 je imel Nepal zaradi trgovskih izmenjav razvito tranzitno pot med Tibetom in Indijo.

V določenih krajih je tudi še zelo živa obrtna dejavnost. Mojstri izdelujejo raznovrstne predmete, znane so bombažne tkanine, bronasti, medeninasti in papirnatí izdelki, ki so jih Nepalci mnogo izvažali v preteklosti v Indijo in Tibet.

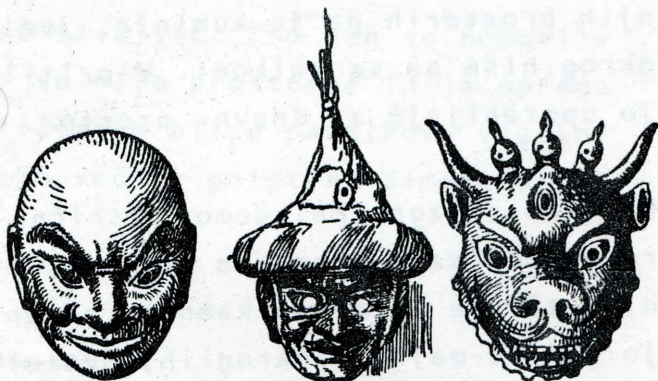
V Nepalú traja poletje od junija do septembra, to je v času monsuma; tedaj imajo 90 % padavin. Ostali del leta pripada suhi dobi, ki ima le kratkotrajne padavine. Povzroča jih ciklon iz Bengalskega zaliva.

STANOVANJSKA KULTURA

Po vseh srednjehribovitih predelih in v dolinah naseljena ljudstva gradijo svoje domove v skladu z lastnikovo pripadnostjo določeni kasti in z značil-

nostmi posameznih pokrajin. V hribovitih krajih živi povprečni brahman ali čatri (kšatri) v večji ali manjši trdno zgrajeni dvonadstropni hiši iz kamna ali opeke iz blata, pokriti s slamo ali skrilom. Hiše po-belijo z rdečo okra ali belo barvo. Notranje stene so navadno bele, tla pa so zglačena z navlaženo svežo mešanico kravjakov in blata. Vaške hiše so navadno raztresene po pobočjih, vrhovih in nižinah. Na območju Jumle in Humle imajo hiše ravne strehe, kakršne so znane v Tibetu.

V naseljih ljudstva Nevari so hiše zgrajene druga poleg druge. Navadno imajo več nadstropij, veliko vrat in oken, verande pa gledajo na cesto. Strehe so pokrite z opeko ali s skrilom; le revni prebivalci imajo slamnato streho. Bogato rezljana vrata in okna hiše pomenijo, da je lastnik bogat in da pripada visokemu sloju.

Zanimive so značilnosti doma skupine Rajev, ki so naseljeni ob zgornjem toku reke Arun. Hiše so postavljene na lesenih kolih in od tal dvignjene približno meter in pol. Lesena lestev je prislonjena na prednjo stran verande. Ena vrata so na vzhodni strani, druga na južni. Stene so iz bambusa, streha pa je pokrita z bambusovimi rogoznicami. Pod lesenimi koli je prostor za prašiče, kokoši in ovce.

Vasi Limbujev ležijo po visokih pobočjih reke Tamur. Hiše stojijo navadno sredi osušenega polja. Te so enonadstropne, kamnite in imajo slamnato streho. Pobeljene so z rdečo in belo zemeljsko barvo, okna in vrata so črna. Hiše bogatih vaščanov so pokrite s skrilom in imajo balkone okrog vse hiše v zgornjem delu.

Tamangi naselja so strnjena, imajo ozke ulice, tlakovane s kamni. Večina teh hiš ima dva nadstropja. Zgornji del uporabljajo za shrambo, predvsem žita, v spodnjih prostorih pa je kuhinja, jedilnica in spalnica, okrog hiše pa so balkoni. V pritličju je veranda, ki jo uporabljajo za dnevni prostor.

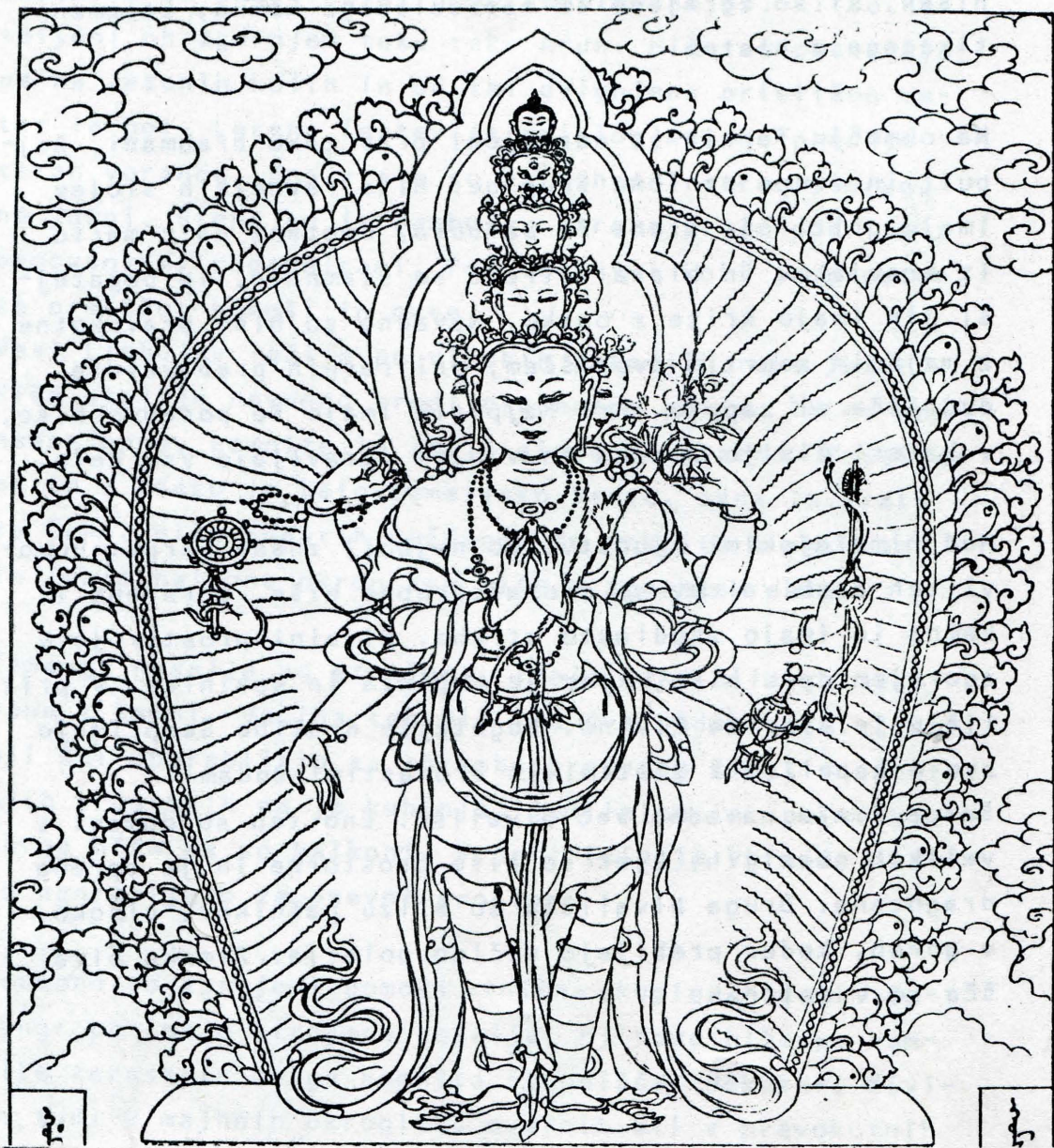
Podobno so zgrajeni domovi etnične skupine Magari. Gurungi pa imajo strnjena naselja, njihove hiše pa kamnite terase in dolga kamnita stopnišča. Nekateri živijo tudi v majhnih okroglih, ovalnih ali v pravokotnih

hišah, ki so zgrajene iz neobdelanega kamna, zacementiranega z blatom.

Na območju Teraja so naseljeni prav tako brahmani, Rajputi in druge etnične skupine. Hiše revnejših slojev imajo pritlične stene iz bambusa, ometane pa z malto iz kravjakov in blata. Strehe so slamnate, le bogatejši jih imajo krite z opeko. Navadno so hiše pravokotne z majhnim zaprtim dvoriščem; pri revnih prebivalcih dvorišče ni zaprto. Pri Rajputih imajo še posebno hišo, v kateri živijo ženske in v njej opravljajo vsa dela.

Med himalajskimi ljudstvi so najbolj znane šerpe. Domovi teh prebivalcev so dvonadstropne hiše, zgrajene iz kamna in imajo skodlasto streho. Bivalni prostor je v zgornjem delu hiše, kjer je kuhinja in spalnica. V pritličju je hlev za živino. Bogatejše družine šerp imajo svojo kapelico z zlatimi in bronastimi Budami.

Šerpe imajo navadno več bivališč. Eno teh so domovi v velikih naseljih, kjer so hiše prostorne in je oprema dragocena. Druga bivališča so blizu pašnikov, visoko v gorah, koder prebičujejo večino poletja. Zimska bivališča so v dolinah.

UMETNOST IN GLASBA

Budistična in hindujska vera sta pravzaprav osnovali staro klasično umetnost v Nepalju in Tibetu. Če pogledamo samo motive na ohranjenih delih, vidimo, da so polni božanstev, verskih junakov, demonov in drugih simbolov, ki so neposredno v zvezi z raznimi verovanji. V Nepalju je imela že v preteklosti tudi Indija velik vpliv na umetniško ustvarjanje. Tako je mogoče pojasniti stil pala iz vzhodne Indije, za zahodni Tibet pa vpliv iz Kašmirja.

Največje umetniške stvaritve v nepalski umetnosti so nastale od 9. do 16. stoletja. V naslednjih stoletjih je ugotovljeno, da je tudi ljudska umetnost še vedno visoko kakovostna. Posebej je potrebno omeniti obdelavo dragih in poldragih kamnov, slonovine za intarzijo raznih umetniških del, izdelovanje nakita in glasbil. Znani umetniki so Nevari, ki so tudi ustvarili vsa klasična umetniška dela v dolini Katmandu.

Na palačah, svetiščih in v samostanih so bogato rezljani leseni deli: gredlji, oporni stebri, venci, okna, vrata in strešna konstrukcija. Tehnika rezljanja se podreja posameznim nadrobnostim gradnje stavb in je različna. Plitki rez je pogosto na podbojih in

stebrih, izrezljana dela so z mrežastimi nadrobnostmi, okrogle plastične rezbarije pa krasijo portale, opornike pri ostrešju ali navzven štrleče dele nad vrati. Poseben okras na glavnem vhodu so okrogla okna, ki predstavljajo pava z razprostrtimi okrasnimi peresi; ti so luknjičasto rezljani in zaključeni s krogom. Svetišča in palače imajo mrežasto oblikovana in rezljana vrata, nekatera so tudi obložena s kovinskimi deli, celo s pozlačenim bakrom. Umetnost oblaganja s kovino je v Nepalju zelo stara.

Inkrustacija kovinskih izdelkov z dragimi ali poldragimi kamni je tudi nepalska posebnost. Tako so okrašene vse tempeljske posode. Pogosto je kultni predmet pozlačen in inkrustiran z dragimi kamni ali prepleten z umetnim filigranskim delom.

Umetniško izdelani so tudi uliti medeninasti in bronasti izdelki. V Nepalju imamo na tisoče bronastih skulptur, ki krasijo svetišča in palače. Posebej je potrebno omeniti zlata vrata kraljeve palače v Bhadgaonu. Oblikovanje v bronu in v medenini je še danes živo, na primer v nevarskem mestu Patan. Nepalska posebnost je tudi prevleka kovinskega izdelka z bakrom. Ta je narejena z roko ali na vretenu. V tej umetnosti so narejene raznovrstne svetilke, na primer take z majhnimi skodelicami

za gorenje darovanega masla božanstvu, ali visoke, stebra-
brasto oblikovane, v katerih prižigajo kafro, ali majh-
ne viseče svetilke v obliki skodele, z okraski zmaja na
ročaju, ki so nanizane pod vencem svetišča. V to vrsto
izdelkov sodijo še kadilnice, vrči za vodo in cvetlične
vaze. Uliti veliki zvonovi so postavljeni na visokem
ogrodju in v posebnem ohišju pred svetiščem. Verniki
udarjajo po takem zvonu, preden vstopijo, da odženejo
zle demone. Majhni zvonovi in kraguljčki so pogosto na-
nizani ob strehi v vencih in neprestano zvončkljajo. Ne-
katere primerke pa uporabljajo kot kultne priprave pri
obredih. Ti zvonci imajo držala v obliki vajre, visečih
biserov, ali so okrašeni z drugimi okraski.

Kamnite skulpture predstavljajo like bogov v raznih ob-
likah in inkarnacijah (utelešenjih). Posebej omenjamo
le dva dragocena primerka: kip princa Sidharta iz modro
sivega apnenca in Višnu, ki leži, oblikovan pa je iz
velike granitne skale.

Poseben stil slikanja na blago ali na papir, ki je razširjen v Nepal, je bil še zgodnejši v osrednji in vzhodni Aziji. To so viseče slike, na katerih so upodobljena božanstva in razni simboli. Tako sliko imenujejo v Nepal tanka ali pata, kar pomeni tudi prapor, zastava. Slika je navadno obešena v svetiščih, samostanih in tudi v zasebnih hišah. Sliko nosijo prav tako v sprevedih ob verskih svečanostih.

V Nepal in Tibetu so posebne šole, ki vzgajajo umetnike za to vrsto slikarstva. Nepalski umetniki so že od nekdaj upoštevanji, saj so jih pogosto klicali v lamaistične samostane v Tibet. Vpliv te nepalske slikarske umetnosti je segal do Kitajske.

Te slike so lahko narejene za pouk ali okras, ali pa so pripovedne in navdihnjene po umetniku. Mnoge med njimi kažejo visoke umetniške dosežke. Mladi ljudje, ki še niso opravili iniciacijskih obredov, jih ne smejo videti.

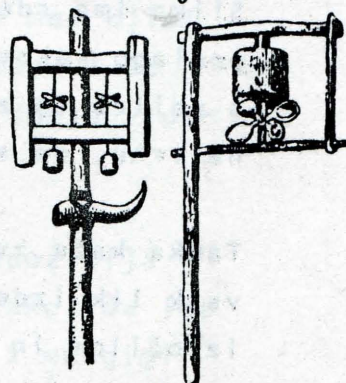
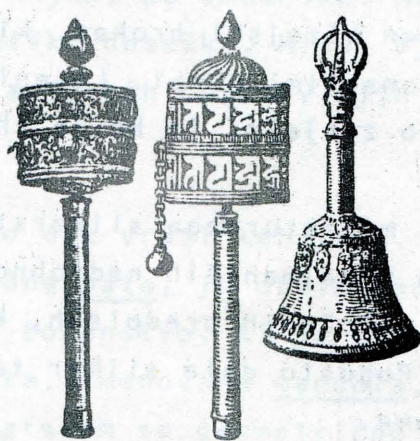
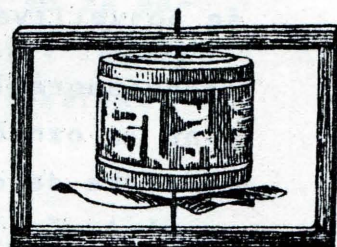
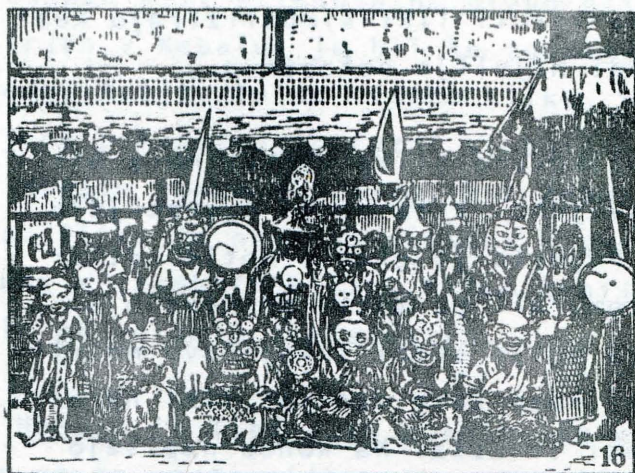
V osnovi razločujemo dve vrsti teh slik. Kompozicija slike tanka, imenovana pata, je oblikovana tako, da ima v središču najvišje božanstvo, ki je obdano z mnogimi nižjimi bogovi. Slika, imenovana mandala, pa je oblikovana s krogom, na katerem so geometrično razporejeni

bogovi in simboli sreče; vsi ti liki simbolizirajo kozmos. V sredini kroga sedi najvišje božanstvo.

Blago, na katerem je oblikovana slika tanka, mora biti na poseben način pripravljeno. V ta namen uporabljajo lepilo in vodne barve. Pogosto je glavni motiv odtisnjen na blago z lesorezom, ali pa motiv prenesejo s potresanjem zdrobljenega oglja skozi luknjičavo matrico; nato nanesejo barve. Koso tako osnovni liki narejeni, jim narišejo še oči in usta. Na koncu napišejo še posvetitveno besedilo, imenovano mantra, da sliko

lahko uporabljajo pri obredih. Napisi tudi razlagajo vsebino in označujejo datum izdelave slike. Pogosto so bile te slike darovi svetiščem in samostanom, zato so bili darovalci včasih nevsiljivo naslikani v spodnjem delu tanke. Slika ima rdeč in rumen mavrični rob in navadno dobi za podlago kakovosten kitajski brokat, ki je spodaj obtežen s palico in z bronastimi gumbi. Leseni valj je lahko tudi na vrhu, da sliko zvijejo, jo bolje shranijo in prenašajo.

Tanka kaže zvrst mñniaturnega slikarstva, v katerem je vsak lik izdelan v najmanjših nadrobnostih in v skladu z izročilom in po določenih predpisih, ki so zapisani v posebnih knjigah. Pogosto dela slikar tanko pod vodstvom samostanskega lame.

Okrog leta 1800 se je razširilo v Nepal tudi slikanje na papir. Te slike so najprej kupovali višji sloji namesto tank. Ko so prišli v stik z Evropejci, so te slike zasteklili.

Ob že omenjenih zvrsteh umetnosti v nepalski kulturi imata pomembno mesto tudi glasba in ples. Že kitajski letopis iz časov dinastije T'ang ima nekaj podatkov o nepalskem gledališču in glasbilih. Pravi, da so igrali na trobente in bobne. Ta glasbila so se ohranila do danes, saj jih uporabljajo ob raznih verskih svečanostih, predvsem še bobne, pihala in tolkala. Pogosta glasbila so velike školjke in trobente; slednje so lahko tako dolge, da jih mora držati na enem koncu določena oseba. Ob vznožju Mount Everesta tri dni in štiri noči častijo bogove Snežnega grebena s petjem, ki ga spremlja glasba teh dolgih trobent. Nekoliko krajše trobente uporabljajo menihi, ko ob zori naznanjajo začetek plesnih slovesnosti. Značilno glasbilo je tudi himalajski rog, imenovan narsinga, ki je kovinski in ima sedem delov. Dolg je od dva do dva in pol metra. Bobni so različne velikosti. Na majhen boben mandal, igrajo tudi otroci.

Nepalske obredne pesmi imajo elemente klasične in ljudske glasbe. Nekateri sodobni glasbeniki uporabljajo te motive v svojih glasbenih delih.

ŠEGE

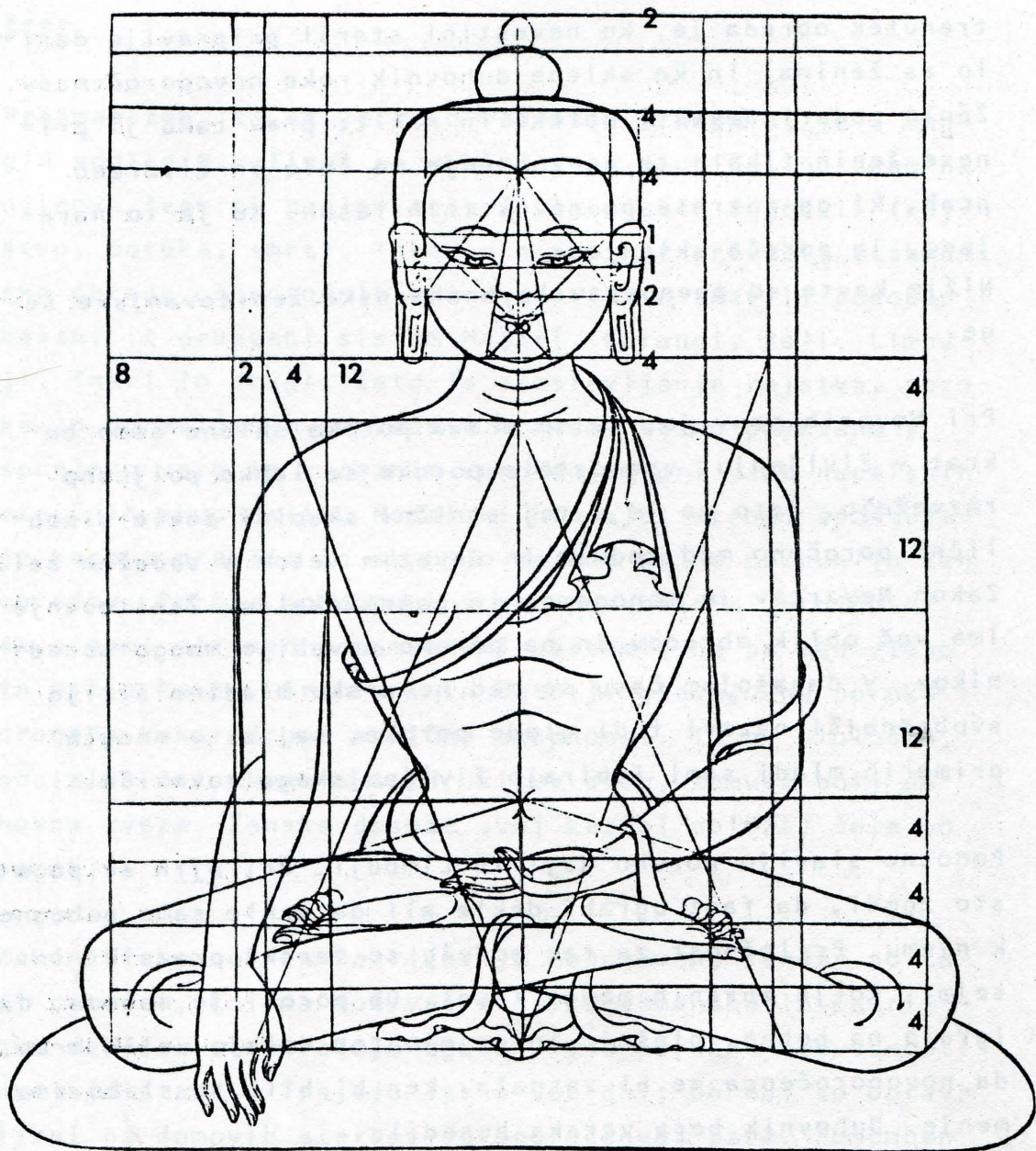
Brahmanizem, ki se je tako razširil v Nepal, je v mnogih pogledih vplival na nehindujske skupine, posebno na njihove šege ob poglobitnih življenjskih dogodkih (rojstvo, poroka, smrt). Tako so na primer privzeli brahmanske obrede ob poročnih slovesnostih in razvili podoben kastni in družbeni sistem Magari, Gurungi, Raji, Limbuji, Thari in drugi. Zato je proslavljanje rojstva, poroke in opravljanje pogrebnih obredov tesno povezano s sprejeto vero in z raznim verovanjem pri vseh nepalskih etničnih skupnostih. Nepalski hindujci strogo spoštujejo kastna pravila in skrbijo za to, da ne oskrunijo teh obredov. Poroke so dopustne med posameznimi etničnimi skupinami ali med posameznimi kastami, ne pa med višjo in nižjo kasto. Brahmani in čatriji gledajo na poroko drugače kakor druge etnične skupnosti. To ni biološka, socialna ali ekonomska združitev dveh, temveč bolj duhovna zveza. Ženska doseže svoj kastni položaj šele po poroki.

Zakon brahmanov in čatrijev je monogamen, vendar so tudi primeri, ko ima mož več žena. Brahmanska in čatrijska dekleta se poročajo zgodaj. Vse poročne slovesnosti urejajo starši. Trajajo lahko več dni; obredi so opravljeni na domovih staršev novoporočenega para. Pomemben

trenutek obreda je, ko nevestini starši pripravijo darilo za ženina, in ko sklne duhovnik roke novoporočencev. Ženin podari nevesti obleko in nakit; prav tako ji pri-
nese ženina tika - to je znamenje za čelo in živordeč
prah, ki ga potrese po nevestinih laseh. Ko je to nare-
jeno, je poroka sklenjena.
Nižje kaste so poenostavile brahmanske ženitovanjske še-
ge.

Pri Nevarih pravijo, da se prava poroka sklne samo en-
krat v življenju, vse ostale poroke se lahko poljubno
razvežejo. Zato pa je v tej etnični skupini dekle simbo-
lično poročeno med sedmim in devetim letom s sadežem bel.
Zakon Nevarcev je monogamen in patrilokalen. Ženitovanje
ima več oblik obredov in na poroko povabijo mnogo sorod-
nikov. V današnjem času se med nevarsko mladino širijo
svobodnejši nazori tudi glede poroke, saj si v mnogih
primerih mladi sami izbirajo življenjskega tovariša.

Podobno slavijo poroko Raji in Limbuji. Pri njih se pogo-
sto zgodi, da fant ugrabi dekle ali da dekle samo pobegne
k njemu. Priložnost za tak podvig so verski prazniki in
sejmi, ko je zbranih mnogo ljudi. Ob poroki je navada, da
igrajo na bobne, plešejo in pojejo ter delajo velik hrup,
da novoporočenca ne bi zaspala, ker bi bilo to slabo zna-
menje. Duhovnik bera verska besedila.

Med Tamangi je navada, da si fant izbere dekle pri drugi etnični skupini, dovoljena je tudi npr. poroka s hčerjo materinega brata, toda ne s hčerjo očetovega brata. Vdova lahko poroči mlajšega brata moža, ne sme pa starejšega brata. Med ženitovanjskimi obredi je pomembno polaganje posebnega znamenja na čelo. Pri etničnih skupinah Magari, Gurungi in pri drugih so še ohranjene poroke po tradicionalni šegi, vendar pa je med mladimi že precej razširjena navada, da sami izbirajo dekleta ali fante. Med Rajputi v vzhodnem Teraju je zanimivo nevestino premoženje, imenovano tilak, ki ga da oče ženinu pred poroko. To je zlat nakit, srebrni predmeti in denar. Pomemben družinski sistem je pri Botijcih; pri njih je namreč razširjeno mnogomoštvo (poliandrija) - to je poroka ženske z več moškimi, ki so navadno bratje. Poliandrija je znana tudi med Šerpami. Splošno so med Šerpami še ohranjene tradicionalne ženitovanjske šege, med mladimi pa se že precej uveljavlja svobodna izbira življenjskega tovariša. Značilni poročni darovi pri tej himalajski skupini so debele volnene odeje, pregrinjala, preproge in živina.

Brahmani in čatriji vedno sežigajo mrtve ob reki. Za tem sledi žalovanje, ki je precej natančno določeno. Umrle svojce sežigajo tudi Nevari, Tamangi, Magari, Gurungi in brahmani ter Rajputi v vzhodnem Teraju.

Plemena Kiranti (Raji, Limbuji) pa mrtve pokopljejo. Nekateri postavijo tudi spomenik na grob. Na poseben način se spominjajo vrtvih Tamangi. Ti napišejo molitve in imena bogov na kamnite plošče in te položijo ob poti. Tako znamenje imenujejo hiki.

Plesne maske kažejo posebno zvrst nepalske ljudske umetnosti, vendar tudi na teh izdelkih vidimo vplive iz Indije in Tibeta. Izredno lepe so maske, ki jih uporabljajo pri plesih ob verskih praznikih. Pogosto predstavljajo maske demone in različna božanstva. Maske so ročno izdelane in pobarvane. Nepalci prirejajo plesse ob vseh pomembnih in slovesnih priložnostih in ob koncu žetve. Vaščani se zberejo na samostanskem dvorišču, da spremljajo plesalce, ko plešejo stare tibetanske plesse. Žetveni praznik končajo s sprevedom prižganih bakel. - Tibetanskega izvora je tudi praznik mani rimdu, novembra meseca, ki ga prav tako proslavljajo s plesi v maskah. Pomemben in zanimiv ples pleše osem mož, oblečenih v maske, ki zbujaajo strah in grozo. Tako upodabljajo tudi budistični Nepalci varuhe in zaščitnike svetišč. Pri Gurungih je ohranjen zanimiv tradicionalen ples, imenovan sorathi, ki ga plešejo neporočena dekleta od januarja do maja.

OBLAČILA

V poročilu kitajskega letopisca, ki je sicer skopo in splošno, dobimo tudi nekaj podatkov o načinu oblačenja Nepalcev sredi 7. stol. n.št. Napisano je, da to ljudstvo uporablja enotno oblačilo, ki ga ovija okrog telesa. Znak lepote so prebodena ušesa, v njih pa košček bambusa ali rog. O kralju poroča to poročilo, da nosi bogat nakit iz biserov, dragih kamnov, školjk bisernic in koral, v ušesih ima zlate obročke z žadovimi obeski.

Način oblačenja v Nepalju je raznovrsten, posebno zaradi številnih verskih in etničnih skupnosti, kakor tudi zaradi značilnosti dežele in podnebja. Posamezna oblačila kažejo viden vpliv indijskih noš. Tako je pri hindujcih navada, da ovijajo okrog telesa dolgo pravokotno blago; ženske nosijo sari in bluzo. Znana so krojena in šivana oblačila. Nakit je številen in bogat; ženske ga nosijo na nogah, rokah, okrog vratu, v nosu in v ušesih.

Značilnost ženske noše pri Nevarih je sari in bluza, ogrinjalo je podloženo in prešito blago ali barvan tanek muslin. Nekaterе ženske nosijo črni sari, obrobljen s širokim rdečim trakom, bluza pa je iz tankega bombažnega blaga; ogrinjalo je iz belega bombažnega blaga in je pogosto ovito okrog pasu. V sedanjem času imajo nevarske

ženske raje indijski stil sarija. Ob prazničnih dnevih nosijo ženske razkošna svilena in brokatna oblačila, zraven pa bogat nakit, ki kaže bogastvo družine. Dekleta, ki hodijo v šolo, imajo bele hlače, gornje oblačilo je prav tako belo in lepo ogrinjalo, toda le malo nakita. Ženske iz budistične skupnosti se rade okrasijo z zlatim nakitom ali s cvetlico v laseh. Starejši moški se oblačijo najraje v nepalsko tradicionalno nošo (bele ozke hlače, dolga srajca in temnorjav brezrokavnik ali jopič); mladi imajo raje evropski način oblačenja.

Stara moška noša pri Gurungih ima kratko srajco, spredaj zavezano in kratko krilo, oblikovano z ovijanjem več metrov dolgega belega bombažnega blaga okrog telesa, ki ga drži širok pas. Nekateri moški pa nosijo radi kratke hlače, podobne vojaškim, in srajco ter vojaško čepico ali baretko. Ženske nosijo skoraj vedno bluzo iz bombaža ali iz blaga, tkanega kot žamet, zavezano spredaj; dolgo nekrojeno krilo je sari temnordeče barve. Zlat nakit in ogrlice s koralami kažejo bogastvo ženinega moža. Posebnost so zlati uhani in zlati nosni obročki, ki jih dobi nevesta ob poroki. Skoraj vse nepalske ženske nosijo na roki in tudi na nogah raznobarvne obročke.

Poročna oblačila bogatejših slojev so lepa in razkošna. Tako nosi na primer ženin pri Limbujih belo nepali sraj-

co in hlače, čepico in za pasom khukuri nož. Nevesta mora imeti barvna oblačila in bogat nakit. Vsakdanja moška noša v tej skupini pa je narejena iz grobo tkanega blaga, ki ga ovijejo okrog telesa. Ženske nosijo sari in bluzo, srebrni in zlati nakit.

Žena skupine Takali nadene za ples več verižic in ogrlic, ki so sestavljene iz rdečih koral, turkizov in zlatih jagod, Nakit ima tudi v ušesih, na rokah in nogah.

Podobno kot Limbuji se oblačijo tudi Raji in Tamangi. Ženska pri skupini Tamangov nosi poseben zlat okrasek v nosu, ki ima obliko polmeseca in viseče dele (bulaki). Tamangi so znani tudi kot dobri obrtniki. Ženske delajo iz ovčje volne jopiče, ki imajo kratke rokave ali so brez njih in so spredaj odprti.

Šerpe se oblačijo podobno kakor druga plemena na vzhodni meji Nepala, na primer Barangaunle. Staro moško oblačilo ima svetlo srajco in svetle bombažne ali volnene hlače, povrhu teh pa dolg temen plašč, ki pokriva rame, ali pa je ob toplem vremenu ovit samo okrog pasu. Žensko obleko sestavlja svilena ali bombažna bluza in brezrokavno dolgo oblačilo s širokimi naborki zadaj; spredaj je vzorčasti predpasnik.

Nakit za slovesne priložnosti je v skupini šerp lep in bogat. Na ženitovanju ima na primer ženska svileno ali brokatno obleko, okrog ramen mrežasto ogrinjalo, ki ga nosi samo ob raznih slovesnostih. Bogat nakit ima na glavi, okrog vratu pa ogrlice z dragimi in poldragimi kamni. Pomemben del moške noše je khukuri nož za pasom. Moški nakit je skromnejši, to so uhani in kratka ogrlica iz dragih ali poldragih kamnov.

Predenje ali tkanje jakove in ovčje volne je v pretežni meri žensko delo. Nepalci uporabljajo splošno bombažno blago za oblačila. Svila in brokat, ki ju dobimo večinoma iz Kitajske in Indije, sta namenjena predvsem za praznična oblačila. Izvirno nepalsko blago je pobarvano enobarvno in kaže izredno kakovost; pristna motiva na blagu sta le črtasti in križasti vzorec. Samostanska oblačila so samo rumene in rdeče barve in se od ostalih oblačil popolnoma ločijo.

ARHITEKTURNI SPOMENIKI

Izredno mnogo arhitekturnih spomenikov, zgrajenih že pred več stoletji, se je ohranilo v Nepal. Večinoma so to svetišča, kraljevske palače in samostani.

Stupa - to ime izvirno pomeni staroindijsko grobnico, ki so jo uporabljali za čaščenje umrlih. Prvotno je bil grob zazidan s stolpom in je bil poslikan z vsevidnimi očmi Bude. Stolp je imel trinajst stopnic. Najstarejša dosedaj znana nepalska stupa se imenuje Svajambhunath. Ta je bila zgrajena pred dva tisoč leti. Stupo imenujejo tudi dragulj mesta Katmandu. O njej pravijo, da je simbol verske strpnosti v Nepal.

Vihare so samostani, ki jih je veliko po deželi in v mestih.

Svetišča kažejo v Nepal dva stila. Ena vrsta teh stavb je zgrajena na indijski način, druga imajo obliko pagode.

Svetišča, zgrajena na indijski način, so iz kamna ali opeke. Imajo stolpiče, tekoče hodnike in spominjajo na predstavo falusa. Najlepši primer takega svetišča je Krišna-Mandir poleg kraljeve palače v Patanu.

Pagode v Katmanduju krasijo mesto kot čudovite silhuete in jih je mnogo. Stavba pagode predstavlja lesen in iz opeke zgrajen stolp s kvadratno obliko temelja. Pagoda je visoka tudi pet nadstropij. Posebno bogato so okrašeni njeni nosilni stebri. Konstrukcija strehe pa kaže vse značilnosti pagode. Streha je bakrena, pozlačena, ali iz zlata. Razkošni in lepo oblikovani okrasniki krasijo konice in ogle strehe. Z nje pogosto visijo trakovi, ki ponazarjajo poti božanstva na zemljo. Vhod v pagodo pa navadno varujejo kamniti levi, tigri ali sloni. V pagodi je shranjen simbol ali slika božanstva, kateremu je svetišče posvečeno, na primer šilvin simbol je falus iz črnega kamna.

VERSTVA

Vere oblikujejo v Nepalju vse življenje prebivalcev te dežele, tako tudi kulturo in umetnost. Na prvem mestu moramo navesti hinduizem, ki je najbolj vpliven v nepalski družbi. Osnovan je bil v drugem tisočletju pred našim štetjem v dolini Gangesa. Prvi verniki so častili nebo, zemljo, sonce, zvezde, vodo in ogenj. Verovali so, da je ves svet naravnih božanstev povezan z duhovi in demoni prvih ljudi. Brahmani so duhovniki, učitelji in varuhi te vere, obenem pa so predstavniki najvišje ka-

ste. Hinduizem nima cerkvene organizacije. V tej veri nastopa množica moških in ženskih bogov. Hinduji verujejo v potovanje človeške duše in v ponovno rojstvo. Najvišja božanstva so: Brahma, Višnu in Šiva.

Brahma je ustvarjalec sveta, življenja, in je pastir. Iz njegove glave je nastala najvišja kasta - to so brahmani, iz njegovih rok kasta plemičev - vojakov, iz njegovih nog kasta trgovcev in kmetov. Žena tega božanstva je Lakšmi - to je boginja sreče in lepote. Predstavlja deset inkarnacij, npr. ribo, žabo, merjasca, leva, idr.

Višnu in Šiva kažeta številne oblike inkarnacije. Višnu jezdi ptiča Garudo, Šiva pa bika Nandi : ta je tudi uničevalec in graditelj. Njegovo moč simbolizira falus. Njegova ženska komponenta je Sakti, ki ima lahko obliko Kali, Durgo in Parvati. Ganeš ima podobo slona in je sin Parvati. To božanstvo je zelo priljubljeno pri ljudeh. Pogosto je tudi oblikovano tako, da jezdi podgano.

Budizem je osnoval Gautama Sidharta, sin kneza iz rodu Šakia. Ko so njegovi učenci že razširjali njegove ideje in razmišljanja, je dobil ime Buda, kar naj pomeni prosvetljeni. Budov nauk se je razširil po vsej Aziji in tudi v Nepal. Budizem so najprej sprejeli Nevarci v dolini Katmanduja, hinduizem pa je sprejela vladajoča di-

nastija. Zaradi strpnosti nepalskih prebivalcev so že zgodaj razvili neko simbiozo obeh ver. K mirnemu sožitju teh ver je pripomogel tudi tantrizem. Značilne poteze tantrizma so mistični zlogi, čarovne formule in razmišljanja o razmerjih mikrokozma in makrokozma. Budistična različica tantrizma je vadžrajana, ki je pogosto dodana budistični podobi v Nepal.

KOLENDAR NEPALSKIH VERSKIH SLOVESNOSTI

Praznični dnevi v Nepal so razporejeni po koledarju, po katerem začnejo šteti novo leto sredi aprila. Tako pišejo od leta 1974 svoje leto 2031 - to je štetje po Bikran Sambat (BS). Mesec ima od 29 do 30 dni.

Ob prazničnih dnevih opravljajo verske slovesnosti in obrede, plešejo stare plese in prirejajo razkošne folklorne prireditve. V dolini Katmandu so te praznične slovesnosti najbolj pester in razkošne.

Pomembni praznični dnevi so:

28. december, kraljev rojstni dan, zato priredijo v Katmanduju vojaško parado in veliko folklorno prireditev.

Spomladanski praznik - šripančmi - (jan.-febr.) - v tem

času častijo boginjo učenosti Sarasvatī, ženo Brahme. Kralj posluša petje dvornega duhovnika v stari palači. Svetišče čaščene boginje razkošno okrasijo s cvetjem, darovi in molitvenimi lističi.

Narodni praznik - tribhuvan džajanti - pomeni spomin na 7. falgun leta 2007 (febr.-marec) - tedaj so Nepalci uničili vlado dinastije Rana.

Praznik barv - holi - (mesec falgun) je nastal po stari hindujski legendi. Moški in otroci prepevajo, plešejo, nosijo pobarvano vodo in prah in to mečejo drug v drugega.

Praznik - maha šivaratri - (mesec falgun) - na ta dan častijo boga Šiva.

Praznovanje Novega leta - navabarša - je sredi aprila. Ob tem prazniku slavi razna božanstva, vozijo jih v sprevodu po mestu, spremljajo pa jih veseli godbeniki.

Velike slovesnosti so ob praznovanju Budovega rojstnega dne - to je Buda džajanti (maj-junij).

Praznovanje in čaščenje boga milosti, dežja in žetve - Mahendranath jatra traja štiri tedne (mesec džeštha).

Procesija svetih krav - gaijatra - velja tudi spomnu umrlih v zadnjem letu (junij).

Eden poglavitnih praznikov je Indraajatra, ki traja osem dni v avgustu. Tedaj slavijo Indra, kralja bogov (mesec bhadra).

Narodni praznik vsega Nepala - dašain in durga puja - (sept.-okt.) pomeni hindujsko slavnost, v kateri častijo boginjo Đurgo. Ob tem prazniku ubijejo na desettisoče koz in bivolov, da jih žrtvujejo boginji, toda tudi ljudje jedo meso in drugo dobro hrano, oblečeni pa so v najlepše obleke.

Praznik luči : tihar - je namenjen v čast boginje bogastva Lakšmi. Po vsej deželi gori na milijone luči. V času tega praznika so tudi prepovedane igre na srečo (okt.-nov.).

